

Druge veće religije svijeta

Ovaj sažeti pregled svjetskih religija napravljen je slijedom statističkih podataka o brojnosti religija svijeta.

Hrišćanstvo (2,2 milijarde), islam (1,6 milijardi), hinduizam (1 milijarda) i budizam (376 miliona) obrađeni su zasebno.

Prema procjenama, na trećem mjestu po brojnosti nalazi se grupa sekularnih, nereligioznih, agnostika i ateista, čija brojnost seže do 1,1 milijardi ili 15,35% svjetske populacije. Ova cifra nije pouzdana zbog sinkretizma.

Sekularni / nereligiozni / agnostici / ateisti

Sekularizam u stvari znači svjetovan, što podrazumijeva odvojenost od religijskih organizacija, ustanova i vjerovanja. Ovo posebno dolazi do izražaja kod vladinih, obrazovnih ili naučnih ustanova, čiji princip je odvojenost od vjere. Takođe mnoge korporacije i kompanije rade na sekularnoj liniji poslovanja. Sekularizam kao ideja o odvojenosti od religije potiče iz pokreta prosvjetiteljstva u XVIII vijeku.

Nereligioznost podrazumijeva odsustvo, indiferentnost, odbacivanje ili neprijateljstvo prema religiji. Vrste nereligioznosti su: sekularni humanizam, slobodoumlje, „duhovnost ali ne i religioznost“, teološki nekognitivizam i antireligioznost. Po Međunarodnoj konvenciji o građanskim i političkim pravima (UN 1993), zaštićena su prava ne-teističkih, teističkih i ateističkih vjerovanja, kao i prava neispovijedanja bilo kakve religije ili uvjerenja.

Agnosticism je pogled da je postojanje Boga ili natprirodnog nepoznato ili nepojmljivo odnosno da je ljudski razum nesposoban da pruži racionalnu podlogu da opravda Božje postojanje ili da podrži vjerovanje da Bog ne postoji. Drugim riječima, agnosticizam je osnov drevne i moderne nauke koja ne može pružiti dovoljno dokaza ni za ni protiv teizma ili ateizma.

Ateizam je, u najširem smislu, odsustvo vjerovanja u postojanje božanstava. U užem smislu, ateizam je odbacivanje vjerovanja da postoji ikakvo božanstvo. Argumenti za ateizam nalaze se u rasponu od filozofskog, društvenog, historijskog i empirijsko-naučnog pristupa, racionalizma i relativizma.

Kineska narodna religija

Na tlu Kine su nastale dvije religije - konfučijanizam i taoizam. Treća religija Kineza je budizam koji se razvio u Indiji.

Konfučijanizam je zapravo jedan specifičan filozofski pravac, koji se bavi etikom, moralom, pojmom življenja i vrijednostima života, međuljudskim odnosima, kao i spoznajom samog sebe, u okviru ovih domena. Isto tako, konfučijanizam se bavi i pitanjima društvenih i državnih odnosa. Nastao je u Kini (u periodu vladavine dinastije Han), a razvijen je od strane poznatog filozofa, učenjaka, mistika, medicinara Konfučija. Ovaj filozofski pravac bio je glavni temelj na kojem je počivalo društveno, državno, ali i porodično, imovinsko, bračno, obrazovno uređenje kineske zajednice, sve do osnivanja i proglašenja kineske nacionalno-buržoasko-gradanske republike 20-ih godina XX vijeka. Mada i nakon toga, čak i u periodu najradikalnijeg komunizma (maoizma), konfučijanizam se u mnogim segmentima zadržao u svijesti kineskog naroda, u načinu razmišljanja i mentalitetu.

Osnovni principi Konfučijevog učenja su lojalnost, poštovanje, poslušnost, smjernost. Princip koji se odnosi na čovjekljublje kao temelj odnosa prema drugima, potisnut je u korist lojalnosti. Nekada, u vrijeme stare Kine je to bila lojalnost prema caru, a u vrijeme komunizma lojalnost prema državi, partiji, vođi. U izvornom smislu Konfučije je lojalnost razvrstavao u nekoliko segmenata: prema porodici, prema rodbini (familiji), prema društvu i društvenim obavezama prema caru.

Taoizam (ili daoizam) je naziv za grupu filozofskih i religijskih učenja koja se temelje na metafizičkom tumačenju kineskog znaka Tao, koji se najčešće prevodi kao Put. Postoji razlika između taoizma kao filozofije i taoizma kao religije.

Taoizam je ostavio neizbrisiv trag na razne oblasti kineske kulture, a posle se proširio i po drugim oblastima Istočne Azije.

Jedan od utemeljitelja taoizma je i Lao Ce, koji je živeo u VI vijeku prije n.e. Lao Ce je poučavao da ljudi treba da žive u harmoniji sa prirodom. On je naglašavao važnost jednostavnog života i održanje ravnoteže sa prirodom, pri čemu se nije slagao sa Konfučijevim uvjerenjem da su u jednom društvu najvažniji snažna porodica i država. On nije vjerovao u zakone i poučavao je da je najbolji način života ne preduzimati nikakve snažne, protivprirodne akcije. Temeljno djelo taoizma je *Tao Te Ćinga*, koja se često prevodi kao *Knjiga Puta i Vrline*.

Središnji pojam taoizma je Tao (ili Dao). Tao je nepromjenjiv, prije je svih stvari. Od njega potiču nebo i zemlja, kao dva pola. Muški princip Jang (duh, dobro, ljubav, svjetlo) i ženski princip Jin (tvar, zlo, mržnja, tmina), koji zajedno održavaju sklad svijeta u neprestanom mijenjanju. Taoisti Tao tumače kao princip kontinuiteta u vječno mijenjajućem Univerzumu.

Taoizam kao religija se pojavljuje dosta kasnije, u II vijeku naše ere. Taoizam je jedna od velikih religijskih tradicija nastalih u Kini. Za razliku od velikih zapadnjačkih religija, taoizam nema jednog boga ni proroka osnivača. Jedno od glavnih vjerovanja taoizma je da svaka osoba treba da slijedi sopstveni Tao ili Put. Univerzalan, a ipak veoma lične prirode, taoizam je imao značajnog uticaja na duhovni život mnogih kultura, kako u Aziji, tako i širom svijeta. Važno je međutim napomenuti da taoizam nije jasno izdiferencirana religija, baš kao ni konfučijanizam i kineski budizam, već svi zajedno čine jednu cjelinu - kinesku narodnu religiju koja se je godinama razvijala i prihvatala razna učenja.

Kineska ili Han narodna religija je vjerska tradicija Han naroda, koja uključuje obožavanje sila prirode i predaka, klanovskih božanstava, gradskih ili nacionalnih božanstava, kulturnih junaka i polubogova, zmajeva, kao i egzorcizam štetnih sila i vjerovanje u racionalni poredak prirode na koji mogu uticati

ljudska bića i njihovi vladari kao i duhovi i bogovi. Služba je posvećena mnoštvu bogova i besmrtnika (šenima), koja mogu biti božanstva fenomena, ljudskog ponašanja ili predaka. Priče o nekim ovakvim bogovima sabrane su u tijelu kineske mitologije. Do XI vijeka ove prakse su pomiješane sa budističkim idejama o karmi i ponovnom rođenju, kao i taoističkim učenjima o hijerarhijama bogova, do forme popularnog religijskog sistema koji na mnogo načina traje do današnjih dana. Neki put se „šenizam“ stavlja u istu kategoriju s taoizmom, pošto je stoljećima taoizam kao institucionalna religija pokušavala prilagoditi i asimilirati lokalne religije. Tačnije je da se taoizam može definisati kao grana šenizma jer se razvio iz narodnih vjerovanja i kineske filozofije. Kinesko narodno vjerovanje se ponekad vidi kao dio kineske tradicijske religije, ali češće, ova dva pojma su sinonimi. Sa oko 400 miliona sljedbenika, ili oko 6,5% svjetskog stanovništva, kineska narodna religija je jedna od najvećih religijskih tradicija u svijetu. Više od 30% kineskog stanovništva pripada šenizmu ili taoizmu.

Etničke religije

U religijskim studijama, etnička ili urođenička religija je religija povezana sa određenom etničkom grupom. Etničke religije se često razlikuju od religija koje tvrde da nijesu limitirane u etničkom ili nacionalnom domenu, kao što je hrišćanstvo ili islam. Etničke religije nijesu samo nezavisne religije. Neke lokalizovane denominacije globalnih religija praktikuju se isključivo kod određenih etničkih grupa. Na primjer, Asirci imaju jedinstvenu denominacijsku strukturu hrišćanstva poznatu kao Asirska crkva Istoka.

Etničke religije su osobene u svom odnosu sa posebnim etničkim grupama i često u oblikovanju solidarnosti sa jednim etničkim identitetom. Neke etničke religije uključuju hinduizam Hindustanaca, judaizam Jevreja, šenizam Han Kineza, šinto Japanaca, i serer vjeru u Roga (vrhovno božanstvo) Senegala, Gambije i Mauritanije.

Grupe u dijaspori često održavaju etničke religije kao sredstvo očuvanja različitog etničkog identiteta, kao na primjer hinduizma među Indijcima u dijaspori Kariba ili uloge afričke tradicionalne religije među Afro-Amerikancima.

Neke drevne etničke religije, poput onih koje se istorijski mogu pronaći u staroj Evropi, ponovo su oživljene kroz neopaganizam. Pored toga, ne-etničke religije kao hrišćanstvo poznate su po prisvajanju etničkih karakteristika u izvjesnoj mjeri koje imaju ulogu važnog etničkog identitetskog obilježja, među kojima je istaknut primjer „svetosavlja“ i plemenskih / porodičnih slava svetaca pokrovitelja u okviru Srpske pravoslavne crkve.

U svijetu ima oko 300 miliona pripadnika raznih etničkih religija, isključujući neke u odvojenim kategorijama.

Afričke tradicionalne religije

Tradicionalna vjerovanja i prakse afričkog naroda veoma su raznolika i uključuju razne etničke religije. Generalno, ove tradicije su više usmene nego pisane, uključujući vjerovanje u vrhovnog stvoritelja, vjerovanje u duhove, obožavanje mrtvih, korišćenje magije i tradicionalne medicine. Uloga čovječanstva se uopšte smatra kao usklađivanje prirode sa natprirodnim.

Premda je procjenu pristalica afričke religije teško napraviti zbog sinkretizma sa hrišćanstvom, islamom i judaizmom, smatra se da ta brojka prelazi 100 miliona ili oko 10 procenata populacije kontinenta.

Afrikanci praktikuju razne ceremonije obožavanja duhova, duhova predaka, sujeverja vezanog za prirodne fenomene, vraćanja, pogađanja sudbine, mitologije, animizma...

Najpoznatija tradicionalna religija je vudu (voodoo), a uz nju i četiri važna kulta: kult umrlih, kut zemlje, kult natprirodnih moći i kult predaka. Dio tradicionalnih religija su i različiti rituali. Ritualima odrastanja djeca postaju odrasli i ravnopravni član zajednice. Najpoznatiji takav ritual je obrezivanje muškaraca i žena. Žensko obrezivanje u mnogim dijelovima Afrike zakonom je zabranjeno, no ono se i dalje provodi. Tradicionalna religija osim

duhovne vrijednosti ima i onu obrazovnu, jer mladež upravo kroz religiju uči o vrijednostima koje „oblikuju“ uzornog člana zajednice. No kao i Islam većina tradicionalnih religija utemeljene su na polnoj nejednakosti. U školama religija je takođe veoma važna. Zakonom je određeno pravo na ispovijedanje bilo koje religije, a obilježja religije su dopuštena u školama. U nekim školama obrazovanje se provodi zavisno o religiji kojoj učenici pripadaju, te se tako dijele u grupe. Osim toga učenicima je dostupno i obrazovanje o religijama.

Procjenjuje se da ima oko 100 miliona sledbenika afričkih tradicionalne religije.

Afro-američke religije koje se upražnjavaju na američkom kontinentu uključuju kandoble, santeriju i haićansku vudu magiju.

Sikizam

Sikizam ili siki, od Sik, u značenju „učenik“, je religija koja potiče u Pandžab religiji indijskog potkontinenta negdje s kraja XV vijeka. To je jedna od najmlađih velikih svjetskih religija. Fundamentalna vjerovanje sikizma, izražena u svetom spisu gurua Granta Sahiba, uključuju vjeru i meditaciju u ime jednog stvoritelja, jedinstvo cijelog ljudskog roda, angažovanog u ne-sebičnoj službi, koji teži društvenoj pravdi za dobro i prosperitet svih, te pošteno upravljanje sredstvima za život živeći domaćin-skim životom.

Početakom XXI vijeka bilo je skoro 25 miliona sika širom svijeta, od kojih velika većina živi u indijskoj državi Pandžab.

Sikizam se zasniva na spiritualnom učenju guru Nanaka, prvog gurua, i devet Sika gurua koji su ga slijedili. Deseti guru, guru Gobind Sing, imenovao je sikski spis Guru Grant Sahib kao njegov naslednik, okončavši liniju ljudskih gurua i načinivši spis vječnim, bezličnim duhovnim vodičem Sika. Sikizam odbacuje tvrdnju da ijedna posebna vjerska tradicija ima monopol nad Apsolutnom Istinom.

Sikizam naglašava simran (meditaciju o riječima Guru

Grant Sahiba), koja se može izraziti muzički kroz kirtan ili iznutra kroz Nam Džapo (ponavljanje Božjeg imena) kao sredstva da se osjeti Božje prisustvo. Guru Nanak je učio da je „aktivni, kreativni i praktični život istinitosti, vjernosti, samokontrole i čistote“ iznad metafizičke istine, i da je ljudski ideal „uspostavljanje jedinstva sa Bogom, poznanje Njegove volje i sprovođenje Njegove volje.

Bog u sikizmu je poznat kao Ik Onkar, Uzvišena realnost ili sve-ispunjavajući duh.

Sikizam ima oko 30 miliona sledbenika.

Spiritizam

Spiritizam je okultno učenje kojim se nastoji uspostaviti komunikacija s preminulim osobama. Kao pokret razvija se u XIX vijeku kada je francuski vaspitač Hippolyte Léon Denizard Rivail pod pseudonimom Allan Kardec izložio njegove osnove u „Knjizi duhova“ (1858).

Spiritizam se zasniva na postulatu da su ljudska bića suštinski besmrtni duhovi koji privremeno nastanjuju fizička tijela za nekoliko neophodnih inkarnacija (utjelovljenja) kako bi stekli moralno i intelektualno unapređenje. Prema učenju spiritizma, duhovi, putem pasivnog ili aktivnog posredništva (medijuma), mogu korisno ili zlobno uticati na fizički svijet.

U spiritističkim seansama doziva se, posredstvom medijuma, duh preminulog.

Moderna istorija spiritizma započela je 1848. godine prvim dokumentovanim događajem o natprirodnim fenomenima koji su se zbili nakon što se porodica Foks uselila u kuću u selu Hajdevil u američkoj saveznoj državi Njujork. Slučaj je izazvao senzaciju, a porodica koju su navodno opsjedali duhovi, morala se preseliti rođacima u obližnji grad Ročester. Međutim, ova porodica je i tamo prijavila čudne događaje, što je u javnosti izazvalo veliko zanimanje za taj slučaj. Tokom 1849. održao se niz seansi u kući porodice Foks, gdje su primijećeni neobjašnjivi fenomeni, poput pokretanja predmeta u sobi, levitacije stola i slično.

Spiritizam je uticao na društveni pokret iscjeliteljskih centara, dobrotvornih ustanova i bolnica, involvirajući milione ljudi u nekoliko zemalja, sa velikim brojem pristalica u Brazilu. Spiritizam je takođe veoma uticao na novu vijetnamsku religiju po imenu cao-đaiizam.

Neki od najuticajnijih spiritista u svijetu su Emanuel Svedenborg (1688-1772), švedski učenjak, filozof, vidjelac i teolog, već pomenute sestre Foks, Franc Mesmer (1734-1815), poznat po promociji tzv. životinjskog magnetizma, i drugi.

Glavne tačke spiritističkog učenja su:

1) Postoji Bog, definisan kao „Nadmoćna inteligencija i primarni uzrok svega“.

2) Postoje Duhovi, od kojih su svi stvoreni prosti i neznaveni, ali posjeduju moć da se postepeno usavršavaju.

3) Prirodni metod ovog procesa usavršavanja je reinkarnacija, kroz koju se Duh suočava sa bezbrojnim različitim situacijama, problemima i preprekama, i mora da uči kako da se pozabavi sa njima.

4) Kao dio Prirode, Duhovi mogu prirodno komunicirati sa živim ljudima, kao i miješati se u njihove živote.

5) Mnoge planete u univerzumu su naseljene.

Osnovna smjernica spiritizma je vjerovanje u duhovni život.

Broj spiritista u svijetu se procjenjuje na oko 15 miliona.

Judaizam

Judaizam je religija koja propovijeda vjeru u jednog, bestjelesnog i samo duhovnog Boga, oca svih ljudi. Ovaj Bog predstavlja sveukupnost moralnih savršenstava i od ljudi zahtijeva ljubav i pravednost. Ime ovog Boga (JHVH) zbog svetosti nije dozvoljeno izgovarati. Judaistička religioznost zasniva se na poslušnosti prema božanskom zakonu. Ovaj zakon sadržan je u Starom savezu, odnosno u hebrejskoj Bibliji. Stari savez je sintetizovan rukopis od 24 knjige. Pisan je na hebrejskom i djelimično na aramejskom jeziku.

Stari savez se dijeli na tri osnovne grupe:

Zakon (hebrejski: Tora, sadrži tzv. Petoknjižje - Pet knjiga Mojsijevih: Knjigu postajanja, Knjigu izlaska, Levitski zakonik, Knjigu brojeva i Ponovljeni zakon)

Proroci (sadrži: Prve proroke i Posljednje proroke), i

Spisi (Psalmi, Knjiga o Jovu, Priče Salomonove, Prva i Druga knjiga dnevnika, Ezrina i Nehemijina knjiga, Knjiga o Ruti, Pjesma nad pjesmama, Knjiga propovjednika, Plač Jeremijin, Knjiga proroka Danijela).

Pored Tore za vjerski život Jevreja posebno je važan Talmud (hebrejski: učenje). Talmud je velika vjerska zbirka poslije-biblijskih tumačenja Starog saveza, obrednih pravila, pravnih propisa, priča i izreka. Sastoji se iz dva djela: Mišna (tekst učenja) i Gemara (objašnjenje učenja). Postoje dva Talmuda: Jerusalimski Talmud (priređen oko 450. godine) i Vavilonski talmud (priređen oko 500. godine). Za ortodoksnog Jevreja obavezan je i veliki broj obrednih propisa i propisa o čistoći i ishrani.

Sinagoga (grčki: skupština, okupljanje) je zgrada u kojoj se obavljaju vjerske aktivnosti u judaizmu. Rabin (hebrejski: moj učitelj) je jevrejski sveštenik, poglavar vjerske opštine. Status rabina stječe se dugogodišnjim izučavanjem Biblije i Talmuda.

Zohar je najpoznatija kabalistička knjiga. (Riječ kabala je hebrejskog porijekla i ona znači primati). Kabala je tajna nauka drevnih Jevreja. Njeni tekstovi razvijaju poseban način mišljenja, poseban način gledanja, poseban način doživljavanja. Gotovo kao da se uči novi jezik, nova metoda razmišljanja.

Judaizam ima oko 14 miliona pristalica.

Bahaizam

Bahá'í (bahaizam) je monoteistička religija čiji pripadnici slijede učenja Bahá'u'lláha. Vjeruju da je Bog jedan, da sve religije potiču od istog Boga i da je čovječanstvo jedno. Temeljna ideja je da je čovječanstvo poput jedne porodice i da je došao dan ujedinjenja u jednu jedinstvenu zajednicu uz očuvanje kulturnih raznolikosti. Bahá'u'lláh (Iranac, čije ime na arapskom znači

„Slava Božja“) učio je da postoji samo jedan Bog koji čovječanstvu u svakom dobu pokazuje put, donosi svjetlo. Po Baha’i vjeronjanju svaka od velikih svjetskih religija koja je čovječanstvu došla od Boga preko Njegovih odabranih Glasnika (Mojsije, Krišna, Buda, Zaratustra, Isus, Muhamed...) predstavlja jednu etapu u nizu Božjih objava čovječanstvu. Bahaisti vjeruju da je Bahá’u’lláh Glasnik našeg doba, što ne znači da nove Objave neće dolaziti u budućnosti.

Prema „The Britannica Book of the Year (1992)“ Baha’i vjernici žive i djeluju u 247 zemalja svijeta, u više od 2100 etničkih, plemenskih i rasnih grupa, a procjena je da ima oko šest miliona vjernika. Većina vjernika se nalazi u zemljama Trećeg svijeta i to: Azija: 2,6 miliona, Afrika: 1,8 miliona, Latinska Amerika: 900.000

Najveća Baha’i zajednica se nalazi u Indiji (2,2 miliona stanovnika), slijedi Iran sa 350.000 i SAD s 150.000.

Sjedište uprave Baha’ija nalazi se u Izraelu, u gradu Haifi.

Jainizam (džainizam)

Jainizam je opisivao kao elegantan etički sistem jer veoma naglašava samodisciplinu i samokontrolu sa ciljem vođenja mirnog života, suživota, učestvovanja, upravljanja i njegovom realizacijom. Ahimsa ili nenasilje u misli, riječima i djelima, je njegova ključna stvar a savršena jednakost njegov početni stav.

Jainizam je drevna religija Indije koja je tokom svog dugog i neprekinutog postojanja, širena od strane 24 velika propovjednika poznatih kao ‘Đine’ tj. ‘Pobjednika’ ili ‘Tirthankara’, odnosno ‘Vodiča preko rijeke’ svjetovnog života, a koja danas ima više od milion pripadnika.

Osnivačem religije, koja je, kao i budizam, nastala (oko VI vijeka) otcjepljenjem od vedistički ortodoksnog brahmanizma, pogrešno se smatra asket Vardhamana, poznat kao Mahavira („veliki heroj“). On je zapravo bio samo posljednji od velikih propovjednika jainizma.

Jainizam kao religija odbacuje vjeru u vrhovnog boga.

Postoji 5 glavnih zavjeta kojih se svaki vjernik treba pridržavati:

- Ahimsa, nenasilje
- Satja, istina
- Asteja, uzdržavanje od krađe
- Brahmaćarja, čestitost
- Apartgrahu, nevezanost

Znači: ne ubij, ne laži, uzimaj samo ono što je poklonjeno, odreci se seksualnog života, ne uživaj u materijalnim dobrima. Jainisti drže da je svemir vječan, načinjen od dviju tvari, nežive (adjiva) i žive (djiva), koje su u stalnom kretanju. Posebno je obilježje jainizma strahopoštovanje prema svemu što živi. Na primjer, oni cijede vodu prije pića i stavljaju gazu na usta da ne bi progutali kakav sitni organizam.

Vanjski obredi jainista, koji se obavljaju u arhitektonski zanimljivim hramovima, obuhvataju pjevanje, prinošenje cvijeća, paljenje tamjana i kandila pred likovima mitskih heroja i slavni asketa tzv. jina.

Broj pristalica jainizma procjenjuje se na oko 4,2 miliona.

Šintoizam

Šintoizam, u prevodu put bogova/božji put. Japanska autohtona religija. Glavna djela šintoizma su Kojiki i Nihongi, a potiču iz VIII vijeka. U šintoizmu prisutni su animizam, politeizam, šamanizam. Božanstva (kamiji) su duhovi prirodnih sila. Od prabožanstava sestre i brata Izanami i Izanagi potekli su ostali bogovi; oni su stvorili zemlju bućkajući prvobitni okean nebeskim draguljskim kopljem i japanska ostrva na kojima je prvi vladar (Jimmu) bio unuk boginje sunca Amaterasu, a dalji carevi su takođe bili njeni potomci. Dakle, carevi, kao i narodni heroji, imaju božansko porijeklo. Japanska riječ za cara, tennō znači „nebeski car“. Tek se 1946. car Hirohito odrekao svog božanskog porijekla.

Gotovo svaka planina u Japanu ima svog boga. Najpoznatija i najupečatljivija planina Japana je planina Fudži, sveta planina Japanaca. Njena boginja je Sengen-Sama. Svake godine

u zoru hodočasnici se penju na planinu kako bi gledali izlazak sunca, a sama Fudži je česta inspiracija mnogobrojnim umjetnicima. Jedan od najpoznatijih šintoističkih hramova nalazi se na planini Fudži.

Svetilišta se grade u čast kamijima ili bivšim carevima. U sve šintoističke vrtove se ulazi kroz vrata koja se nazivaju torri. Torri razdvaja svetilište od običnog svijeta izvan njega. Vrata mogu biti i dosta udaljena od centra. Ljudi odlaze u hram kako bi se sklonili od buke i pritiska svakodnevnog života. Katkad tamo objese male molitve koje su napisali. Japanci često kupuju malene pločice, takozvane eme koje vješaju u hramovima ili svetilištima. Eme su molbe za pomoć od kamija.

Šintoizam je glavna japanska religija, ali često su budistički hramovi sagrađeni unutar šintoističkih svetilišta. Zen budisti izrađuju mirne vrtove kao mjesta za meditaciju.

Za razliku od ostalih religija, šintoizam nema neka određena moralna pravila kojih se vjernici moraju pridržavati. To je više religija okrenuta ritualima. Takođe uopšte nije potrebno da se neko javno izjasni kao vjernik niti je primoran da vjeruje u šinto božanstva. Šintoizam ne propovijeda da je to jedina ispravna i istinita religija i da su druge lažne, a ni vjernici nemaju vjerske obaveze. Jedino što karakteriše ovu religiju je macuri ili poklon božanstvu, kao i hanami („pogled na cvijeće“) festival. Macuri je uopšten naziv za festival poklonjen božanstvima, posebno boginji Amaterasu no Mikoto. Riječ „mikoto“ znači „njevoga/njena Visost“, a upotrebljava se samo poslije imena bogova a rjeđe careva i velikih heroja.

Šintoizam ima oko 4 miliona sledbenika.

Cao-đazam

Cao Đài je vijetnamska religija, osnovana 1920-ih s velikim brojem elemenata posuđenih iz drugih većih religija. Tu su zastupljeni budizam, hinduizam, taoizam, konfučijanizam, hrišćanstvo i islam. Osim toga postoje i elementi spiritizma i animizma. Religija se smatra primjerom sinkretizma.

Naziv religije vodi porijeklo od tradicionalnog vijetnamskog boga. Osnivač Ngô Văn Chiêu (1878-1932) bio je službenik pri Francuskom kolonijalnom carstvu. Cao Đài se počinje brzo širiti a računa se da danas ova religija ima oko 2 miliona sljedbenika.

Cao Đài ima veliki broj svetaca. Među njima su: Brahma, Višnu, Šiva, Konfučije, Buda i Isus čak i Jovanka Orleanska, Napoleon I, Viktor Igo, Karl Marks, Luj Paster, Sun Jat-sen, Vinston Čerčil i Če Gevara.

Zoroastrizam

Zoroastrizam je nekad bila zvanična religija sasanidske Persije. Ova vjera takođe je poznata pod imenom mazdaizam. Naučava dualizam, borbu između dobra i zla, a definitivni oblik dao mu je vjerski reformator Zaratustra. Poznavanje zoroastriзма temelji se na proučavanju svete knjige Aveste (koja sadrži ukupno 72 poglavlja), napisane na staroiranskom jeziku i pehlevijskim tekstovima pisanim na srednjopersijskom jeziku. Bila je to dominantna (zvanična) religija u Persiji do VII vijeka. Zoroastrizam je religija za koju se smatra da je vjerovatno najstarija dualistička religija.

Dobro u zoroastrizmu je Ahura Mazda, bog koji se poštuje. Predstavljala ga je vatra, kao simbol čistoće i moći. Zlo je prirodna sila odvojena od Ahure Mazde i suprostavljena njemu i njegovom djelu, a egzistira samo na duhovnom planu, za razliku od duhovne i fizičke egzistencije onog što je stvorio Ahura Mazda. Napad zla, odnosno Zloduha Angre Mainjua ili Ahri-mana događa se između te dvije krajnje tačke na vremenskoj traci.

Prema Pahlavi izvorima, reformator Zaratustra, živio je oko 600. godine prije Hrista. Danas predvladava mišljenje da je Zaratustra živio stotinjak godina prije dolaska na vlast Kira Velikog (558 pne. - 529 pne.).

Zaratustra je i sveštenik i prorok, a u Denkartu se pokazuje sva sila moći ne samo njegovog učenja, već i vjere koju ispovijeda. Kao sveštenik, Zaratustra ima pravo da obavlja službu

kulta i da organizuje sveštene redove, Mage, koji će živjeti u zajednicama i u kulturnim svetilištima, poštovati svetu vatru i preko svojih izaslanika, koji mogu biti i religijski nedovoljno učeni, širiti i nametati Mazdeansku vjeru.

Filozofski sistem Maga je temeljno obrazložena i do u detalj proniknuta rasna teorija bila je dijelom osnov za čitavo filozofsko, nematerijalističko i materijalističko, promišljanje u antičkom svijetu. Sokrat, a preko njega Platon, preuzeli su dio učenja maga i na osnovu njega izgradili sopstveni filozofski sistem. Sistem trojstva koje je uspostavio i kanonizovao Zaratustra poslужio je da se oblikuju i filozofski sistemi nekih antičkih materijalista — Demokrit je učio teologiju od persijskih maga. Vrijeme je Bog, Bog je prostor u kome je sve sadržano. Ovo persijsko učenje nadograđeno je samo principom vrhovnog, a to vrhovno postoji i u Zaratustrinim tumačenjima budućnosti koja predviđaju pobjedu jednog, dobrog i pravednog Ahuramazde i uspostavljanje samo jednog principa. Pored antičkih filozofa i judaizam uključuje u sopstveni religijsko-ideološki koncept brojne teze Mazdeanskog učenja.

Ahura Mazda ili Ormazd (gospodar mudrosti ili mudri gospodar) je vrhovni Bog koji je stvorio vidljivi i nevidljivi svijet. On nema ni početak ni kraj, već je vječan. Svo zlo na svijetu je stvorio Ahriman ili Angra Mainju (zao duh ili Zloduh) koji je svojim priklanjanjem zlu stvorio smrt. On je također oduvijek postojao kao i Ahura Mazda, ali će biti poražen na Sudnji dan. Suprotstavljeni zlu su Amesha Spentas ili „Sveti besmrtnici“. Oni su u početku bili lične osobine Ahura Mazde. Ima ih sedam: Cjelovitost, Dobre misli, Pravednost, Snaga, Odanost vjeri, Savršenstvo i Besmrtnost. Oni predstavljaju neku vrstu anđela. Ahriman i Amesha Spentas simbolizuju izbor između Dobra i Zla, stvaranja i uništavanja. Ljudi se u njihovoj dugotrajnoj borbi, koja po legendi traje 9 vjekova, mogu prikloniti jednoj ili drugoj strani, što zavisi od toga jesu li oni dobre i pravedne ili loše i zle osobe.

Zoroastrijski panteon je u osnovi prurušeni persijski, s tim što su božanstva podijeljena na dobra i loša. Zoroastrijska etika

se sastoji iz dobrih misli, dobrih riječi i dobrih djela. Ljudi poslije smrti prelaze most koji vodi preko pakla. Ako su bili loši, most će se suziti i oni će propasti u pakao. Nasuprot njima, pravednici će naći put do raja. Nada postoji i za one koji završe u paklu, jer će i oni biti spašeni kada Dobro najzad trijumfuje. Ova religija smatra da je Bog stvorio po prirodi dobar svijet, u kojem treba živjeti lijepo, ali bez pretjerivanja ili odricanja, kao što je post.

Zoroastrizam je dualistička religija po tome što predviđa pobjedu Dobra, to jest Ahura Mazde, na kraju istorije. Poštovanje prema njemu pripadnici zoroastrizma pokazuju poštovanjem „čistih supstanci“ koje je Bog stvorio: zemlje, vode, a naročito vatre. To je dovelo do toga da ih mnogi ljudi smatraju vjernicima koji obožavaju vatru.

Zoroastrizam ima oko 2,6 miliona sledbenika.

Tenrikjoizam

Konkokjo, Tenrikjo i Kurozumikjo se smatraju podvrstama sektaškog šintoizma. Ova religija nije striktno ni monoteistička ni panteistička. Potiče iz XIX vijeka od učenja žene po imenu Nakajama Miki, poznata po svojim sledbenicima ojasamama.

Sledbenici tenrikizma vjeruju da je Bog Porijekla, Bog u Istini, poznat po nekoliko imena uključujući „Cukihī“, „Tenri-O-no-Mikoto“ i „Ojagamisama“ (Bog Roditelj), koji je otkrio božansku namjeru preko Miki Nakajame i u manjoj mjeri nekih drugih vođa. Tenrikjo ima za cilj učiti i promovisati Radostan život, koji se kultiviše kroz djela milosrđa i ispunjenosti uma zvane hinokishin.

Vjerski centar tenrikja nalazi se u Tenrikyo Church Headquarters (Tenri, Nara, Japan), sa nešto manje od 17 hiljada crkava u Japanu kao i raznih zajednica. Ima 1,75 miliona sledbenika u Japanu i oko 2 miliona sledbenika širom svijeta.

Krajnji duhovni cilj tenrikja je izgradnja Kanrodaja, božanski naimenovanog stuba u osi svijeta zvanog Džiba, i ispravno izvođenje Kagura rituala oko Kanrodaja, što će donijeti spasenje svim ljudskim bićima. Ideja o Džiba kao porijeklu zemaljskog

stvaranja naziva se moto-no-ri, ili princip porijekla. Hodočašće u Džiba se tumači povratak porijeklu, tako da se pozdravna poruka „okaeri nasai“ (dobrodošli kući) može vidjeti u mnogim svratištima u gradu Tenri.

Druga ključna učenja uključuju: tano (radosno prihvatanje) – konstruktivni odnos prema nevoljama, bolešću i poteškoćama, i džuzen-no-šugo – deset principa uključenih u stvaranje koji postoje u Futatsu Hitotsu (odnosima dva u jedan) i stalno se primjenjuju kroz univerzum.

Neopaganizam

Neopaganizam predstavlja moderne rekonstrukcije predhrišćanskih religija i spiritualnih pravaca. Primjeri su vika, asatru i neodruizizam.

Neopaganizam paganizam je religijski pogled na svijet koji poklanja poštovanje prirodi, prepoznajući njen živi, „oduhovljeni“ karakter. Paganizam akcentuje duhovni odjek pojedinih mjesta, kao i duhovni značaj zemlje.

Paganizam obuhvata veliki broj različitih pokreta i razuđenih vjerovanja. Današnji neopaganski pokreti uglavnom baziraju svoja vjerovanja na saživljenju sa Prirodom i Božanstvom koje jeste totalnost svega što jeste. Međutim, to nije slučaj sa svim oblicima paganskih vjerovanja - prošlih i sadašnjih. Neki vjeruju u brojna božanstva, dok drugi smatraju da jedinstveni podsvjesni duh u svemu živom jeste univerzalno božanstvo.

Riječ „paganski“ dolazi od latinske riječi pagus, što znači „selo“ – mjesto izvan grada, suprotan termin od „grad“. Otuda i pridjev „paganski“ ili „onaj koji pripada selu“.

Termin neopaganizam je nastao dodavanjem prefiksa neo- (koji znači novo) na korjen paganizam kojim se nazivaju sve prearahamske religije i vjerovanja.

Paganisti odbacuju termin neo-paganizam, jer njihova vjerovanja nijesu nova, već samo predstavljaju preporod drevne religije. Procjenjuje se da ima oko milion neo-pagana u svijetu.

1981. godine osnovana je Paganska federacija (na temeljima ranijeg Paganskog fronta, osnovanog 1970. godine) kako bi „paganizam postao dostupan onim ljudima koji istinski tragaju za duhovnim putem zasnovanim na prirodi“.

Vika (Wicca - Vještina) je duhovna praksa koje se temelji na obožavanju prirode i spada pod širu kategoriju neopaganizma. Vještice prepoznaju božansko kao boginju, kao ženski princip ali to ne isključuje i obožavanje muških bogova. Vika je religija prepoznavanja božanske prisutnosti u svim stvarima, a najviše u prirodi. Sledstveno tome, vještice izvode svoje rituale iz godišnjih doba i ciklusa Sunca i Mjeseca. Korjeni vještičarstva leže u drevnom matrijarhalnom obožavanju boginje. Vika je religija prirode u kojoj je primarno božanstvo žensko (majka zemlja, majka priroda, velika majka i sl.). Religija vještica je puna radosti i slavi život i plodnost. Vještice su organizovane u kove i okupljaju se nekoliko puta godišnje na velikim festivalima – sabatima.

Tokom srednjeg vijeka, vještice su bile proganjane i zabranjene od zvanične hrišćanske religije, kao i sva ostala stara, paganska, predhrišćanska vjerovanja. Žene su proglašavane za vještice i spaljivane na lomači iz najbanalnijih razloga. Dovoljno je bilo da žena pokaže samostalnost ili neuobičajena interesovanja, često za nauku ili umjetnost, pa da bude proglašena za vješticu. Prema grubim procjenama, u Evropi je tokom srednjeg vijeka spaljeno oko pet miliona žena.

Krajem XX vijeka nastupa pravi procvat neopaganizma. Zajedno sa starim bogovima i obožavanjem prirode dešava se i ponovni procvat vještičarstva. Na zapadu interesovanje za vještice skoro da poprima oblike modnog trenda. Savremeno vještičarstvo željeći da očuva kontinuitet drevnih tradicija često se koristi mnogim panteonima iz različitih vremena i kultura. Nasuprot raširenoj predstavi vještica koje piju krv, veliki broj današnjih vještica su vegetarijanke i na taj način izražavaju svoju privrženost prirodi i životinjama. Vika kao praksa se u posljednje vrijeme povezuje sa feminističkom i kvir teorijom kao i sa novim

društvenim pokretima.

Većina vještica slijedi dva etička pravila: 1) ne povrijedi nikoga i čini šta ti je volja, i 2) šta god poslao vratiće ti se trostruko. Ova dva pravila sprječavaju bacanje zlih, uništavajućih čini. Vještice koriste magiju unutar ritualnih krugova da izazovu potrebnu promjenu u sebi samima ili svojim društvima, da opšte sa božanskim, da liječe pojedince i zemlju, kao i da osjete stanja ekstaze kroz bajanje, muziku bubnjeva i ples. Vješticarstvo smatra život svakog pojedinca kao sveti dar i naglašava isprepletanost svih stvari, kako vidljivih tako i nevidljivih. Sticanje znanja o magijskoj upotrebi bilja je sastavni dio obuke svake vještice.

Da bi neko pripadao kovenu potrebno je da prođe kroz ritual inicijacije. Sve inicirane imaju naziv sveštenica, lično odgovornih za svoje postupke, svoja vjerovanja i ponašanja. Tradicionalno, ritual inicijacije je trostepen. Inicijacija prvog stepena predstavlja život, drugog stepena smrt a trećeg stepena ponovo rađanje. Kandidatkinja za prvu inicijaciju čeka godinu i jedan dan. Posle tog vremena joj se daju uputstva o korišćenju psihičke energije, o posvećivanju vode i soli kao i uputstva o tome kako se prizivaju sile elemenata. Vještice prvog stepena rade na usavršavanju vizualizacije i razvoju vidovitosti i uče alternativne metode liječenja, korišćenjem magije, polaganjem ruku i upotrebom ljekovitog bilja. Velika sveštenica zahtijeva da prođu tri godine obuke prije nego što se može preći na sledeći nivo prosvećenja. Kandidatkinja za drugostepenu inicijaciju mora dokazati da je ovladala vještinom liječenja izliječivši dvije osobe. Takođe mora položiti test vidovitosti. Tokom treće inicijacije se daju instrukcije o velikom ritualu koji predstavlja seksualno sjeđinjenje sveštenice i sveštenika koji na sebe preuzimaju ulogu boginje i boga. Veliki ritual može podrazumijevati stvarni seksualni odnos a može biti simboličan.

Glavne vika tradicije su: Gardnerovska tradicija, Dijanička Vika, Radikalni vilenjaci i Tradicija Obnovljenja.

Unitarijanizam / univerzalizam

Unitarijanizam je kroz istoriju označavao sva ona vjerovanja u jedinstvenost Boga, koja su bila protivna tradicionalnom hrišćanskom vjerovanju u Trojstvo (Otac, Sin i Sveti Duh). Unitarijanci su u prošlosti vjerovali u moralni autoritet, ali ne i božansku prirodu Isusa.

Unitarijanci su se kroz vjekove često isticali svojim slobodomljem i disidentstvom, postepeno evoluirajući svoja vjerovanja u pravcu slobode, tolerancije, racionalizma i humanizma.

U današnjem svijetu mnoge unitarijanske crkve i udruženja pripadaju Međunarodnom savjetu unitarijanaca i univerzalista. U SAD mnogi unitarijanci pripadaju Unitarijanskom univerzalizmu ili UU, označavajući institucionalnu fuziju unitarijanizma i univerzalizma. Danas mnogi unitarijanski univerzalisti sebe ne smatraju hrišćanima, iako imaju vjerovanja prilično slična tradicionalnom hrišćanstvu.

Unitarijanski univerzalizam je liberalna religija karakteristična po „slobodnom i odgovornom traganju za istinom i značenjem.“ Crkva Unitarijanskih univerzalista (UU) nema kredo. Umjesto toga, unitarijance ujedinjuje njihovo dijeljenje potrage za duhovnim rastom. Kao takva UU kongregacija uključuje mnoge agnostike, teiste i ateiste među svojim članstvom. Korjeni UU su u liberalnom hrišćanstvu, posebno unitarizmu i univerzalizmu. Unitarijanski univerzalisti konstatuju da od ovih tradicija dolazi duboko poštovanje prema intelektualnoj slobodi i inkluzivnoj ljubavi. Kongregacije i članovi traže inspiraciju i izvlače uvid iz svih glavnih svjetskih religija.

Vjerovanja pojedinih unitarijanskih univerzalista kreću se u širokom rasponu, od ateizma, agnosticizma, panteizma, deizma, judaizma, islama, hrišćanstva, neopaganizma, hinduizma, budizma, daoizma, humanizma, itd.

Unitarijansko univerzalističko udruženje (UUA) formirano je 1961. godine kroz konsolidaciju Američlog unitarnog udruženja, osnovanog 1825, i Univerzalističke crkve Amerike, osnovane 1793. godine. Sjedište Udruženja je u Bostonu, Masačusets, i

služi uglavnom crkvama u SAD. Grupa od 30 filipinskih kongregacija predstavlja se kao jedini član unutar UUA. Kanadski unitarijanski savjet (CUC) postao je nezavisno tijelo 2002. godine. UUA i CUC su dvije od sedamnaest članica Međunarodnog Savjeta unitarijanskih univerzalista.

Postoji oko 800.000 univerzalista u svijetu.

Rastafarijanizam

Rastafarijanstvo je monoteistički religiozni pokret, nastao 1930-ih na Jamajci. Njegovi pripadnici vjeruju da je Hajle Selasije božja inkarnacija, i poznati su kao rastafarijanci ili raste.

Ovaj pokret, između ostalog, uključuje upotrebu kanabisa u duhovne svrhe, i odbacivanje zapadnog društva, koje poistovjećuje sa biblijskim Vavilonom. Rastafarijanci Afriku smatraju kolijevkom čovječanstva, i prihvataju razne druge afrocentričke socijalne i političke stavove, naročito učenja i mišljenja crnačkog nacionaliste Markusa Garvija, kojeg smatraju prorokom. Rastafarijanstvo nije visoko organizovana religija. Mnoge raste smatraju da nije uopšte religija, već „način života“.

Naziv potiče od prvobitnog imena Hajla Selasija (1930-1974) - Ras Tafari Makonen; Ras na Amhariku (etiopskom) ili Roš na hebrejskom znači Glava, i predstavlja titulu u Etiopiji; Tafari znači Stvaralac, a Makonen znači Anđeo.

Do danas je ovaj pokret prisutan u većem dijelu svijeta, velikim dijelom zahvaljujući uticaju rege muzike. Bob Marli je do danas najpoznatiji rastafarijanac. 1997. u svijetu je bilo oko milion rastafarijanaca.

Rastafarijanstvo se prvobitno javlja na Jamajci i njegovi počeci se vezuju za Markusa Garvija, osnivača Univerzalne asocijacije za unapređenje crnaca (UNIA). Garvi je propovijedao povratak u zemlju porekla Afriku i naglašavao vjeru u jednog Boga. Najavljivao je dolazak crnog kralja koji će osloboditi i ujediniti sve Afrikance (jednom prilikom je nakon sna izjavio: „Pogledajte u Afriku. Tamo crni kralj će se krunisati, jer dan oslobođenja je nadomak ruke“).

Raste ove riječi doživljavaju kao proročanstvo za koje smatraju da se ubrzo obistinilo i zato poštuju Garvija kao proroka. U Etiopiji je 2. novembar 1930. godine krunisan ras Tafari Makonen (poslednji car Etiopije) i mnogi smatraju taj datum danom rođenja pokreta. Nakon Selasijevog krunisanja, rasta pokret je skupio svoje sledbenike i službeno započeo. Po njemu je rastafarijanizam i dobio ime. Sam Garvi se, međutim, nije divio caru Selasiju i napadao je raste kao zanesenjake. Ras Tafari Makonen potom uzima naziv Hajle Selasije I od Etiopije, kao i sledeće titule: Kralj svih kraljeva, Gospodar svih gospodara, izabranik Boga i pobjedonosni Lav Judejski, jer tvrdi da je 225. potomak kralja Solomona.

Rastafarijancima je Selasije više od političkog lidera; rasta teologija zasniva se na njegovoj božanskoj prirodi, kao žive manifestacije Boga. Vjeruju da su bijelci izmijenili činjenice pri prevodu Biblije, na primjer da je rajski vrt ustvari u Etiopiji, da su oni potomci i pripadnici izgubljenog plemena Izraela, nekada prognanog, ali sada nađenog, zahvaljujući otjelotvorenju Boga u liku cara Hajla Selasija, potomka kralja Davida. Vjeruju da će Jahve poslati znak i pomoći povratak njegovih vjernika u Etiopiju, njihovu postojbinu. Raste vjeruju da je prije Selasija bilo još tri spasitelja: Mojsije, Ilija i Isus Hristos.

Rastafarijanci nemaju jedinstvenu crkvu niti organizaciju, već postoji više grana rastafarijanstva, od kojih su neke:

1) Svjetska etiopijska federacija – osnovana 1937. uz podršku samog Selasija da materijalno i politički pomaže crnce na zapadu, kasnije uzima i ulogu religije;

2) 12 plemena Izraela – osnovana 1968. od strane dr Verona Karingtona, povezani su sa kraljevskom porodicom Etiopije i zalažu se da Selasijev unuk Zer Jakob povрати presto;

3) Etiopski nacionalni kongres; Bobo dredovi; Princ Edvard Emanuel; Nuabinska teokratska vlada; Cionska koptska crkva.

Postoje i grupe koje su prihvatile pravoslavlje, predvođene mladim sveštenicima školovanim van zemlje, kao što je Aba La-ike Mandefro.

Na rastafarijanski pokret su dosta uticali afrički plemenski obredi, hinduizam (preko velikog broja indijskih radnika dovedenih na Jamajku nakon ukidanja ropstva), crni Jevreji (falasha), kao i pravoslavno hrišćanstvo odnosno etiopska varijanta pravoslavlja. Rastafarijanstvo je mješavina i hrišćanstva i judaizma, narodnih predaja, legendi i mitova.

Pored Biblije, rastafarijancima su važne još dvije svete knjige; Kebrá Nagast i Holi Pibi, poznatu pod nazivom Crnačka Biblija.

Boje zastupljene u rasta simbolici su crna, crvena, žuta i zelena.

Prave raste jedu samo 'l-tal' hranu, koja je neka vrsta vegetarijanske ishrane. Gandžu (marihuanu, travu, konoplju, kabis, itd) rastafarijanci također nazivaju i svetom biljkom koja pročišćava tijelo i dušu, donosi smirenost, ispunjava ljude nadahnućem i približava ih Bogu. Gandža se koristi u ceremonijalne svrhe, jer smatraju da njena opojnost mijenja stanje svesti, pruža nadahnuće iznutra, služi kao sredstvo meditacije.

Dredovi na glavi raste predstavljaju njihove korjene, povezanost sa zemljom, precima i prirodom. Također predstavljaju grivu lava, simbol Afrike.

Rastafarijanci broje oko 600.000 pristalica.

Reference:

Wikipedia

Drugi Internet izvori